

Nr 410

Av herr Boo m. fl., om forskning angående ungdomens situation i dagens samhälle.

(Lika lydande med motion nr 343 i Första kammaren)

En snabb utveckling på alla områden har kännetecknat de senaste decennierna. Det finns knappast någon period i vår historia som kan uppvisa motsvarigheten. Givetvis måste detta även påverka samhällsmedborgarna.

Uppfostringsfrågorna var exempelvis av en helt annan natur i det gamla statiska samhället. Den äldre generationen kunde med erfarenheter som grund dela med sig av sin erfarenhet till den uppväxande generationen. Erfarenheterna från den egna pubertets- och ungdomsperioden var till stor hjälp då det gällde de egna barnens uppfostran och anpassning till samhällets normmönster.

I dag är situationen en annan. Den snabba utvecklingen medför att den erfarenhet som föräldrarna har från sin uppväxttid hör hemma i en modell av normmönster, som ligger ett par tre årtionden tillbaka. Under tiden har mycket av värderingar och normer förändrats. Svårigheterna för föräldragenerationen att anpassa sig till den nya tiden är påtaglig. Slitningar mellan generationerna uppstår.

Detta har lett till att ungdomen själv befinner sig i en helt ny situation. Jämfört med föräldrarnas tonårssamhälle lever dagens tonåringar i ett nytt samhälle med nya förhållanden, valmöjligheter och problem som föräldrarna inte har erfarenhet av.

Vid 1800-talets slut levde 6/7 av landets befolkning på landsbygden. I dag är ca 1/4 av landets befolkning koncentrerad till städerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Detta visar på en omflyttningsprocess av oerhörda mått. En omflyttningsprocess medför problem. Ett byte av bostadsområde medför oftast även ett byte av beteendemönsterområde. Ett sådant byte medför alltid en mer eller mindre svår individuell anpassning.

Genom koncentrationen av arbets- och utkomstmöjligheter till de större tätortscentra som skapats i vårt land tvingas åtskilliga människor att lämna sin ursprungsmiljö och söka anpassning i en ny miljö.

Även de gamla städerna karakteriseras av en markant innevånarrörlighet. Bostadsområdena i de gamla stadskärnorna försvinner. Stadskärnan blir mer och mer enbart en arbetsplats. Nya stadsmiljöer skapas. Denna

miljö karakteriseras av hastigt uppväxande förortscentra av sovstadstyp. Man vet mycket litet hur den miljön fungerar rent sociologiskt.

Den ungdom som växer upp i denna miljö kan ofta inte på tillfredsställande sätt från föräldrarna få de råd och det stöd som skulle kunna vara berättigade. Föräldrarna vet mycket litet om de problem som möter en ung människa i den nya miljön.

Mer än var tredje svensk i åldern 15—19 år går för närvarande i skolor med heldagsundervisning. För ca 30 år sedan gällde detta bara var sjuttonde ungdom. I de flesta fall erhåller ungdomarna i dag högre utbildning än sina föräldrar. Ungdomar, vars föräldrar har ringa erfarenhet av skolgång utöver folkskolan, går i allt större utsträckning i skolor med högre utbildning. Även här är det självklart att föräldrarnas erfarenheter i många fall inte räcker till då det gäller att kunna förstå och bistå. Vilka önsningar och behov har de ungdomar som tillbringar sin dag vid skolbänken och vilka krav ställer de på sin fritid? Vad är avgörande för deras norm- och åsiktsbildning? Kunskaperna härom är otillräckliga.

Massmedia intar en betydande plats i dagens samhälle. De flesta ungdomar i vårt land i dag utgör exempelvis den första ungdomsgeneration som upplevt TV och dess förändringar av familjevanorna. I boken »Den ensamma massan» påvisar Reisman m. fl. att dagens ungdom (i Amerika) i allt större utsträckning får sina värderingar och åsikter från källor som ligger utanför hemmet. Den unga människan blir mer och mer fjärrdirigerad. Den moderna reklamen med tillvaratagande av forskningens senaste rön då det gäller påverkan och beteende, skapande av behov etc. möter den unga människan i en tid då denna är som mest mottaglig. Vilka konflikt-situationer skapar detta, då den gamla familjens normer och beteende bryts mot den moderna fjärrdirigerings norm- och idolbildning?

Detta är några exempel på den inom många områden snabbt föränderliga situation ungdomen upplever just nu. Föränderligheten ställer naturligtvis större krav på den fostran till goda samhällsmedborgare som måste vara målet för hem, skola och föreningsliv. Detta är en målsättning som också är giltig för socialvård och rättsväsende.

Från samhällets sida göres stora insatser för att korrigera och återanpassa och för att förebygga brott. Erfarenheten visar att den mot brott och asocialitet förebyggande verksamheten är både effektiv och billig. Stöd åt den förebyggande verksamheten har tidigare betraktats med stark skepsis av en del människor men har efter hand accepterats av allt fler. I utredningar under 1940-talet föreslogs att stöd skulle ges åt de frivilliga ungdomsorganisationerna. Därigenom avsågs att ungdomsorganisationerna skulle få bättre möjligheter att engagera fler i positiv ungdomsverksamhet. Begreppet ungdomsvård kom att betraktas som en del av socialvården. Denna motivering för samhällsinsatsen är även i dag bärande för en stor del av samhällets stöd åt ungdomsverksamheten. Inför hotet att avvikningar

kan uppkomma göres insatser varierande efter de förväntade avvikningarna.

Samhällets stöd måste naturligtvis ha en betydligt bredare motivering. 1962 års ungdomsutredning har i sitt betänkande SOU 1963: 67 vidgat samhällsmotivet för stöd åt ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, vilket vi noterar med tillfredsställelse. Enligt vår uppfattning bör samhället se ungdomsfostran som en friskvård. I detta ligger både förebyggandemotivet och motivet att ge ungdomen en fostran till aktiva medborgare i det demokratiska samhället. I dagens situation med mycket starka påverkansmedia och därmed förknippade möjligheter till kollektiv styrning framstår det mer betydelsefullt än någonsin att ungdomen ges en fostran till kritiskt värderande, självständigt tänkande individer. Sådan fostran skall naturligtvis ske inom hem, skola och föreningsliv.

Speciellt inom och genom föreningslivet ges tillfällen till den träning i ansvarstagande, hänsynstagande, självverksamhet och parlamentarisk funktion som är grundläggande för samhället i övrigt. Det förutsätter naturligtvis att den verksamhet ungdomsorganisationerna bedriver skall syfta till självverksamhet byggd på personligt initiativ och personligt ansvarstagande. Genom organisationernas skilda idéinnehåll skapas också förutsättningarna för en tävlan mellan idéer. Därigenom utgör en aktiv frivillig ungdomsverksamhet en mycket värdefull fostrare i demokratiens spelregler samtidigt som den utgör en grund för demokratiens utveckling och fortbestånd.

Det ovan sagda visar att motiven för samhällsinsatser inom ungdomsfostran kan variera starkt och skifta från tid till annan. Det är ofta den »tro» som för tillfället är den dominerande och vad som anses som politiskt möjligt som blir avgörande för i vilken form och i vilken omfattning samhällsstöd centralt, regionalt och lokalt ges åt ungdomsverksamhet.

Bakom varje beslut ligger en ärlig vilja att göra den bästa insatsen, men eftersom man vet så litet om den situation, där insatsen skall sättas in, så vet man inte heller om insatsen är den rätta. För att komma till rätta med detta osäkerhetsmoment bör en kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle äga rum och utgöra bas för alla samhällsinsatser inom ungdomsfostran. En sådan forskning skulle avsevärt underlätta samhällsinstansernas ställningstaganden och utgöra en garanti för att bättre än nu kunna ge samhällsinsatserna den riktiga nivåriktningen och omfattningen. En forskning av den här arten har även förordats av Läkarförbundet i dess remissyttrande över utredningen »Aktion mot ungdomsbrott».

Två under 1964 genomförda undersökningar, dels en socialpsykiatrisk undersökning av 222 stockholmspojkar och dels en undersökning, som visar den självdeklarerade brottsligheten bland skolbarn i Stockholm, kan nämnas som exempel där forskning kan ge bättre kunskap om förhållanden som man försöker påverka. Den forskning som 1962 års ungdomsutredning bedriver är värdefull för utformningen av stödet till ungdomsorganisatio-

nernas verksamhet men berör endast hur organisationerna fungerar, ledarutbildningen samt attityder hos deltagare och ledare, och är dessutom att uppfatta som en temporär företeelse.

Denna begränsning av direktiven för 1962 års ungdomsutredning har dock tydligen icke uppmärksammats av utskottet.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att Kungl. Maj:t må föranstalta om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle i det syfte som angivits i motionen.

Stockholm den 26 januari 1966

Karl Gust. H. Boo

Einar Larsson

Claes Elmstedt

i Borrby

David Gomér

Johannes Antonsson

Stig Josefson

i Arrie